

Engelli Bireylerin Haklarına Dair Sözleşme

Dağıtım: Genel
9 Kasım 2018

Orijinal metin dili: İngilizce
Yalnızca İngilizce, Rusça ve
İspanyolca

Engelli Hakları Komitesi

Türkiye'nin ilk raporuna ilişkin sorunlu konuların listesi

A. Amaç ve genel yükümlülükler (1-4. maddeler)

1. Taraf Devletin, 2005 Tarihli ve 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun da dâhil olmak üzere mevzuatını ve tüm düzeylerdeki kamu politikalarını gözden geçirmek, mevzuatını ve politikalarını Sözleşme doğrultusunda engellilerin insan hakları modeline uygun hâle getirmek için aldığı tedbirler hakkında lütfen bilgi veriniz. Bunun yanı sıra, Taraf Devletin genel mevzuatı, sektör mevzuatı ve politikaları kapsamında, Sözleşmenin 1, 2 ve 3. maddelerinde düzenlenen kavramların ve ilkelerin nasıl kabul edildiği ve uygulandığı hakkında da lütfen bilgi sağlayınız (CRPD/C/TUR/1¹, bakınız 12. paragraf 12).
2. Taraf Devletin "normal bireyler", "sakat ", "geri zekalı", "zeka geriliği" gibi ifadeler de dâhil olmak üzere aşağılayıcı terimleri mevzuatından çıkartmak için aldığı tedbirler konusunda lütfen bilgi veriniz (Paragraf 7, 11, 14, 89 ve 124).
3. Engellilerin insan hakları modeli doğrultusunda, engellilik durumunu değerlendirme yöntemleri ve bu yöntemler ile amaçlanan özel hedef konusunda lütfen bilgi veriniz. Sözleşme onaylandığından bu yana, Taraf Devletin, engellilere yönelik değerlendirmeleri, değerlendirmelere ilişkin bilgilerin erişilebilir formatlarda sunulmasını ve değerlendirmeleri gözden geçirme süreçlerini tasarlarlarken engelli kuruluşlarının katılımını nasıl sağladığını da lütfen belirtiniz.
4. Komite'nin engelli çocuklar da dâhil olmak üzere tüm engellilerin katılımına ilişkin 7 No.lu Genel Yorumu (2018) doğrultusunda, Taraf Devlet ön raporunu sunduğundan bu yana, engellilerin kendilerini temsil eden kuruluşlar vasıtasıyla Sözleşmenin uygulanmasına ve izlenmesine katılımı hakkında lütfen bilgi veriniz. Engelli kuruluşlarının, ulusal ve yerel idari düzeylerde, Sözleşmeyi uygulama sürecine katılımını sağlamak ve bu kuruluşlarla anlamlı bir şekilde istişareler gerçekleştirilmek için atılan somut adımları da belirtiniz.

B. Özel haklar (5-30. maddeler)

Ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesi (5. madde)

5. Lütfen aşağıda belirtilen hususlar hakkında güncel bilgiler sağlayınız:
 - (a) Kamusal ve özel alanlarda ayrımcılığı önlemek ve ortadan kaldırmak için alınan tedbirler. Özellikle de ulusal bir stratejinin geliştirilmesi, belirli bir uygulama takvimi olan eylem planının hazırlanması ve bu planın uygulanması için ayrılan insan kaynakları, teknik kaynaklar ve mali kaynaklar hakkında bilgi veriniz (paragraf 43).
 - (b) Hâlihazırdaki mevzuat kapsamında engellilere yönelik tüm ayrımcılık türlerinin tespit edilmesini sağlamak için alınan tedbirler. Örneğin engellileri makul barınma

* 10. Oturumda, oturum öncesi çalışma grubu tarafından kabul edildi (24-27 Eylül 2018)

¹Aksi belirtilmediği takdirde, paragraf numaraları ile Taraf Devletin ön raporuna atıfta bulunmaktadır.

imkânlarından yoksun bırakan ayrımcılık türleri, derneklerin engelli kişilere karşı yaptığı ayrımcılıklar, çok sektörlü ve sektörler arası ayrımcılık da bu kapsamda yer alır.

(c) Kürt kökenli engellilerin, Roman engellilerin, engelli mülteci ve sığınmacıların, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ve kırsal bölgelerde yaşayan engellilerin ve yaşlı engellilerin durumu hakkında lütfen bilgi veriniz.

6. 2015'ten bu yana, engellilik temelinde ayrımcılığa ilişkin iddiaların sayısı ve yüzdesi hakkında istatistikler. Bu istatistikler; cinsiyete, yaşa, tespit edilen engellere ve ayrımcılığın gerçekleştiği sektöre göre ayrıştırılmalıdır. Yaptırımlar da dâhil olmak üzere etkili tazmin yolları sağlanan vakaların sayısı ve yüzdesi de belirtilmelidir.

Engelli kadınlar (6. madde)

7. Taraf Devletin engellilik türünden bağımsız olarak tüm engelli kadınlara eşit haklar sağlanmasını teşvik eden mevzuatı, kamu politikaları ve programları hakkında lütfen bilgi veriniz (47. paragraf). Taraf Devlet ön raporunu sunduğundan bu yana, engelli kadınların ve kız çocuklarının durumunun nasıl geliştirildiğini de belirtiniz.

Engelli çocuklar (7. madde)

8. Lütfen aşağıda belirtilen hususlar hakkında ayrıntılı bilgiler sağlayınız:

(a) Engelli çocukların toplumsal hayata dâhil edilmesini, kurum bakımından çıkartılmasını ve bir aileyle birlikte yaşama hakkından yararlanmasını sağlamak için alınan tedbirler ve bu tedbirleri uygulamak için ayrılan bütçe hakkında bilgi veriniz.

(b) Erken çocukluk dönemindeki (8 yaşından küçük) engellilerin durumu hakkında lütfen bilgi veriniz. Bu kapsamda engelli ve küçük çocukların sağlık hizmetlerine, eğitime, maddi yardıma ve esenliklerini teşvik eden destek programlarına erişimini garanti altına alan kamu politikaları, stratejiler, programlar ve özel bütçe tahsisleri hakkında da bilgi sağlayınız.

(c) Anne ve babalarının statülerinden bağımsız olarak, "öksüz ve yetim" çocuklar da dâhil olmak üzere tüm engelli çocuklarının haklarını güvence altına almaya yönelik tedbirler (paragraf 45)

Farkındalık artırma faaliyetleri (8. madde)

9. Lütfen farkındalık arttırmaya yönelik stratejiler hakkında bilgi sağlayınız. Bu kapsamda, engellilerin eşit haklarından yararlanmasını desteklemeyi amaçlayan kampanyalar hakkında da bilgi veriniz. Olumsuz basmakalıpları ve hayırseverlikle ilişkilendirilen olumsuz imajları ortadan kaldırmak için alınan tedbirlere ve engellilerin insan hakları modelini desteklemek için alınan tedbirlere örnekler veriniz. Komite'nin 7 No.lu Genel Yorumu doğrultusunda, engelli kuruluşlarının farkındalık artırma stratejilerini geliştirme sürecine anlamlı bir şekilde katılımının nasıl sağlandığını da belirtiniz.

Erişilebilirlik (9. madde)

10. Lütfen aşağıda belirtilen konularda Komiteye bilgi veriniz:

(a) Erişilebilirlik konusunda 6353 Sayılı Kanun'un uygulanışı, atılan ilave adımlar ve alınan sonuçlar hakkında bilgi veriniz. Bunu yanı sıra, fiziksel ortam, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimle ilgili diğer eksiklikleri gidermek için alınan tedbirleri de belirtiniz.

(b) Taraf Devlet ilk raporunu sunduğundan bu yana, erişilebilirlik yükümlülüklerine uyulmadığı durumlarda, erişilebilirlik izleme ve denetleme komisyonları tarafından uygulanan yaptırımlar ve verilen para cezaları hakkında bilgi veriniz (paragraf 69).

(c) Engellilerin Kolay Okuma araçlarına ve formatlarına, bilgi teknolojilerine, yazılı ve çevrimiçi bilgilere erişmesini sağlamak için alınan tedbirler.

(d) Sözleşmenin 9(2) (e) maddesi doğrultusunda, engellilere rehberler, okuyucular, profesyonel işaret dili tercümanları ve canlı yardım da dâhil olmak üzere, uygun fiyatlı destek hizmetleri sağlanmak için alınan tedbirler.

Yaşam hakkı (10. madde)

11. Engellilerin yaşam hakkından diğer insanlarla eşit bir şekilde yararlanmasını sağlamak için alınan tedbirler hakkında lütfen bilgi veriniz. Bu kapsamda engellileri keyfi gözüaltı uygulamalarından, zalim, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelelerden, sahte itiraflar almak için yapılan işkencelerden korumak için alınan tedbirler konusunda da bilgi sağlayınız. Başta kurumlarda kalan engelliler ve engelli kadınlar olmak üzere, engellilerin ihmal edilmesini, terk edilmesini ve yoksulluğa düşmesini önlemek için alınan tedbirleri de belirtiniz.

Riskli durumlar ve insani acil durumlar (11. madde)

12. Engelli kuruluşlarının, acil durumlarda erişilebilir tahliye planlarını hazırlama ve uygulama sürecine katılımı hakkında lütfen ek bilgi veriniz. Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi kapsamında yer alan afet yönetim stratejilerinde ve risk azaltma tedbirlerinde kapsayıcılığı arttırmak ve erişilebilirlik sağlamak için alınan tedbirler hakkında lütfen bilgi veriniz.

Kanun önünde eşitlik (12. madde)

13. Lütfen aşağıda belirtilen hususlar hakkında bilgi veriniz:

(a) Engellilerin hukuki ehliyetler konusunda diğer insanlarla eşit bir şekilde ve eksiksiz olarak yararlanmasını sağlamak için atılan adımları belirtiniz. Türk Ceza Kanunu'nun, zihinsel ya da psikososyal engelleri bulunan kişileri ve duyma engelli kişileri hukuki ehliyetlerinden yoksun bırakan hükümlerini uygulamadan kaldırmak için yapılan çalışmalar hakkında bilgi sağlayınız.

(b) Sözleşmenin 12(4) maddesi uyarınca, karar alma sisteminin desteklenmesine ve güvenceler sağlanmasına yönelik tedbirler

(c) Hâlâ vesayet ve vasilik kapsamında bulunan engelli kişilerin sayısı (temsil ettikleri engellilerin toplam sayısına oranı da dâhil olmak üzere) ve bu kişilerin hukuki ehliyetlerini yeniden ve eksiksiz bir şekilde tesis etmeye yönelik süreçler

Adalet erişim (13. madde)

14. Lütfen aşağıda belirtilen hususlar hakkında bilgi veriniz:

(a) Adalet Bakanlığı'nın Stratejik Planı (2010-2014) ve 10. Kalkınma Planı (paragraf 96) kapsamında elde edilen sonuçları belirtiniz. Bunun yanı sıra, "Ceza İnfaz Kurumlarında İnfaz Hizmetlerinin İyileştirilmesi Projesi" (2013-2014) (paragraf 98) ile ulaşılan sonuçlar hakkında da bilgi veriniz. Özellikle de engellerinden bağımsız olarak şüpheli ya da sanıklara sağlanan resmî talepte bulunma hakkının güvence altına alınması (paragraf 99) hakkında bilgi sağlayınız.

(b) Engelli kadın ve çocukların adalet sistemine etkin bir şekilde katılımını sağlamaya yönelik usuller ve yaşa uygun yerleştirme imkânları

(c) Hâkimler ve polisler de dâhil olmak üzere kanun uygulayıcılara engellilerin hakları ve ilkeler hakkında verilen eğitimler.

Engellilik ve kişinin güvenliği (14. madde)

15. Lütfen aşağıda belirtilen konularda Komiteye bilgi veriniz:

(a) Engellilerin kamu düzeni açısından bir tehdit oluşturduğu varsayımıyla, engellileri engelleri nedeniyle özgürlüklerinden yoksun bırakan hükümleri yürürlükten kaldırmak ve bu tür uygulamaları ortadan kaldırmak için alınan tedbirler (paragraf 105-106).

(b) Engellilerin özgürlüğünden yoksun bırakılmasıyla ilgili tüm yasal işlemlerde engellilere diğer insanlarla eşitlik temelinde usul güvencelerinin ve yasal güvencelerin sağlanmasına yönelik tedbirler

(c) Zihinsel ya da psikososyal engellere sahip kişilerin hâlen tutulduğu kurumlar mevcutsa bu kurumlar hakkında veri ve bilgi sağlayınız. Kamu Denetçiliği Kurumu ve İnsan Hakları Kurumu'nun bu tür yerleri izleyip izlemediği ve hâlihazırda kurumlarda kalan engelliler hakkında güncel bilgilere sahip olup olmadığı konusunda da lütfen bilgi veriniz.

Engellilerin işkenceden, zalim, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamelelerden veya cezalandırılmadan korunması (15. madde)

16. Lütfen aşağıda belirtilen hususlar hakkında bilgi veriniz:

(a) Şiddet mağduru kadınlara yönelik destek hizmetleri bağlamında "sosyal devlet ilkesi" kavramı (115. paragraf) konusunda bilgi veriniz. Sözleşme onaylandığından bu yana, kurumlarda kötü muameleyi ve işkenceyi önlemek için alınan ek tedbirler ve elde edilen sonuçlar hakkında da bilgi sağlayınız.

(b) Kötü muamele ya da işkence suçlarının araştırılmasını, suçluların kovuşturulmasını, mağdurların yeterli tazminat almasını ve tedavi görmesini sağlamak için alınan tedbirler

(c) Taraf Devletin ön raporundan bu yana, engellilerin durumunu geliştirmek; cezaevlerinin, diğer ceza infaz kurumlarının ve gözaltı merkezlerinin erişilebilirliğini arttırmak için alınan tedbirler (paragraf 116 ve 119).

Engellilerin sömürüden, şiddetten ve istismardan korunması (16. madde)

17. Lütfen aşağıda belirtilen hususlar hakkında bilgi veriniz:

(a) Aile ortamında, kurumlarda, okullarda ve kamusal alanda engelli kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddeti önlemek için alınan tedbirleri ve engelli kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü sömürü, şiddet ve istismarı erkenden tespit etmek için alınan tedbirleri belirtiniz. Lütfen failler hakkında başlatılan yasal işlemler ve faillere uygulanan yaptırımlar hakkında da bilgi veriniz.

(b) Son üç yılda kadınlara yönelik geçici barınma merkezlerinin erişilebilirliğini arttırmak amacıyla tahsis edilen kamu bütçesi, engelli kadınların ve kız çocuklarının erişebildiği bilgi türleri, şiddet ve istismar durumunda mağdurlara rehabilitasyon ve tazmin yolları sağlamak için alınan özel tedbirler hakkında bilgi veriniz.

(c) Fiziksel ya da cinsel şiddete ve istismara maruz kalmış kişilerin oranı hakkında bilgi veriniz. Son üç yıla ait veriler; cinsiyete, yaşa, engel türüne, karşılaşılan bariyer türlerine, vakaların meydana geliş şekline ve meydana geldiği yere göre ayrıştırılmalıdır.

(d) 6495 Sayılı ve 2013 Tarihli Kanun ve 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu uyarınca, engellilere yönelik şiddet vakalarında önleyici tedbirlerin eksikliği nedeniyle, sosyal hizmet kurumlarına uygulanan yaptırım türleri hakkında bilgi veriniz.

(e) Okullarda, rehabilitasyon merkezlerinde, gece ya da gündüz bakım evlerinde ve kamusal alanlarda sözlü, fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet de dâhil olmak üzere,

engellilere yönelik her türlü şiddet vakasını kaydetmeye ve bu vakalara müdahale etmeye yönelik mevcut sistemler hakkında bilgi veriniz.

Kişinin bedensel bütünlüğünün korunması (17. madde)

18. Zihinsel ya da psikososyal engelleri bulunan kadınları ve kız çocuklarını zorla kısırlaştırma işlemleri ve zorla kürtaj gibi uygulamalardan korumak için alınan tedbirler hakkında lütfen Komiteye bilgi veriniz. Bilimsel ve tıbbi deneylerde yer almadan önce, engellilerin eksiksiz, erişilebilir ve bilgilendirilmiş rıza hakkından yararlanabilmesi için engellilere sunulan güvenceler hakkında da lütfen Komiteye bilgi sağlayınız.

Hareket özgürlüğü ve vatandaşlık (18. madde)

19. Göçmen, mülteci ve sığınmacı engellilere sağlanan uygun destek hizmetleri ve söz konusu kişilere göç işlemleri kapsamında makul barınma olanakları sağlanması amacıyla alınan tedbirler hakkında lütfen Komiteye bilgi veriniz.

Bağımsız yaşama ve toplumsal hayata dâhil olma (19. madde)

20. Lütfen aşağıda belirtilen hususlar hakkında bilgi veriniz:

(a) Engellilere diğer insanlar arasında nerede, kiminle ve nasıl yaşayacakları konusunda tercih hakkının sağlanması; siteler, "umut evleri", grup evleri, yurtlar, merkezler ve psikiyatrik hastaneler gibi kurumlarda kalan engellilerin kurum bakımından çıkartılması için alınan tedbirler. Lütfen engellileri kurum bakımından çıkartılması için tahsis edilen insan kaynakları, teknik ve mali kaynaklar ve uygulama takvimi hakkında net bilgiler sağlayınız.

(b) Engellilerin başta eğitim, sağlık hizmetleri, istihdam, bankacılık, boş zaman etkinlikleri, kültürel etkinlikler ve sportif faaliyetler olmak üzere toplumsal hizmetlere erişimini arttırmak için uygulanan stratejiler ve ayrılan bütçe

(c) Engellilerin kurum bakımından çıkartılmasına yönelik stratejiler geliştirilmesi ve engelliler için kapsayıcı nitelikte toplumlar inşa edilmesi konusunda engelli kuruluşlarıyla yapılan istişareler ve bu konuda alınan tedbirler

Bireysel hareket özgürlüğü (20. madde)

21. Kırsal bölgelerde yaşayan engelliler de dâhil olmak üzere engellilerin destekleyici teknolojilere ve cihazlara erişebilmesini ve bunları makul fiyatlardan satın alabilmesini sağlamak için alınan tedbirler ve engellilere kişisel hareket özgürlüğü sağlayan destekleyici cihazların tamiri için atılan adımlar konusunda lütfen bilgi veriniz.

Bilgiye erişim, ifade ve düşünce özgürlüğü (21. madde)

22. Engellilerin kamuya açık bilgilere eksiksiz bir şekilde erişip erişemediğini, bu tür bilgilerin engellilere işaret dilinde, Kolay Okuma ve Braille formatlarında, diğer destekleyici ve alternatif formatlarda sunulup sunulmadığını belirtiniz. Kamu kurumlarının internet sayfalarının erişilebilir olmasını ve izlenmesini sağlamak için alınan tedbirler hakkında da lütfen bilgi veriniz.

Mahremiyete saygı (22. madde)

23. Engellilerin mahremiyet hakkına saygı duyulmasını sağlamak için alınan özel tedbirler konusunda lütfen Komiteye bilgi veriniz.

Ev ve aile hayatına saygı (23. madde)

24. Başta zihinsel ya da psikososyal engelleri bulunan kişiler olmak üzere engellileri diğer kişilerle eşit bir şekilde, hiçbir ayrımcılığa maruz kalmadan ve özgür iradeleri doğrultusunda evlenme, aile, evlat edinme ve ebeveynlik haklarından mahrum bırakan uygulamaları ve Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümlerini yürürlükten kaldırmak için alınan tedbirler hakkında lütfen bilgi veriniz.

25. Engelli çocukların ebeveynlerine ve engelli ebeveynlere sunulan aile danışmanlık hizmetleri hakkında lütfen bilgi veriniz. Kırsal ve kentsel bölgelerde sağlanan danışmanlık hizmetleri hakkında illere göre ayrıştırılmış istatistiklerle birlikte, bu hizmetler hakkında kamuoyuna sağlanan bilgileri paylaşınız.

Eğitim (24. madde)

26. Anaakım okullara kayıtlı engelli çocuklar, okula gitmeyen engelli çocuklar ve hâlâ özel gereksinimi olan çocuklara yönelik okullara devam eden çocukların sayısı hakkında cinsiyete, yaşa, engel türüne ve karşılaşılan bariyerlere göre ayrıştırılmış veriler sağlayınız.

27. Lütfen aşağıdaki konular hakkında Komiteye bilgi veriniz:

a. Engellilerin kaliteli, kapsayıcı, temel ve uygulanabilir eğitim hakkından yararlanmasını sağlamak için alınan tedbirler; ülkenin tüm bölgelerinde ve eğitimin tüm düzeylerinde kapsayıcı eğitimi yaygınlaştırma stratejisine ilişkin bilgiler

b. Engellilerin eğitim kurumları tarafından reddedilmesini yasaklayan maddeyi hayata geçirmek için alınan tedbirler, farkındalık artırma faaliyetleri, öğretmenlere ve okullarda çalışan diğer personele kapsayıcı eğitim hakkı konusunda verilen eğitimler

c. Engelli öğrencilere anaakım okullarda makul barınma olanakları sağlamak için alınan tedbirler ve sunulan teşvikler.

Sağlık (25. madde)

28. Lütfen aşağıda belirtilen hususlar hakkında bilgi veriniz:

a. Engellilerin cinsel sağlık hizmetleri, üreme sağlığı, HIV/AIDS ve cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili hizmetler de dâhil olmak üzere sağlık hizmetlerine erişmesini sağlamak için alınan yasal tedbirler ve diğer tedbirler

b. Sağlık hizmetlerinin ve tedavilerin özgür ve bilgilendirilmiş rıza temelinde sağlanmasına yönelik tedbirler

c. Uygun fiyatlı sağlık sigortasına, hayat sigortasına ve engellilere yönelik diğer ilgili sigortalara erişim sağlamak için alınan tedbirler

Habiliteasyon ve rehabilitasyon (26. madde)

29. Kırsal bölgelerde yaşayan göçmen, mülteci ve sığınmacı engelliler de dâhil olmak üzere tüm engellilerin habilitasyon ve rehabilitasyon hizmetlerine nasıl eriştiğini lütfen açıklayınız. Tüm engellilerin bu hizmetlere erişimini sağlamak için ayrılan insan kaynakları, teknik kaynaklar ve mali kaynaklar hakkında da lütfen bilgi veriniz.

Çalışma ve İstihdam (27. madde)

30. Hem kamu sektöründe hem de özel şirketlerde resmî işlerde çalışan engellilerin yüzdesi hakkında lütfen güncel bilgiler sağlayınız.

31. Komiteye lütfen aşağıdaki konular hakkında da bilgi veriniz:

a. Korumalı atölyelerden/iş yerlerinden açık emek piyasasına geçişi kolaylaştıran tedbirler ve teşvikler, başta zihinsel ya da psikososyal engeli bulunan kişiler ve engelli kadınlar olmak üzere engelliler için istihdam yaratmaya ve engellilerin açık emek piyasasına dâhil edilmesini sağlamak için yönelik stratejiler

b. Çalışma hayatında engellilere ilişkin olumsuz basamaklıları ortadan kaldırmak için alınan tedbirler ve kota uygulaması gereken iş yerlerinin kapsamını genişletmeye yönelik tedbirler

c. İstihdam alanında eşit muamele hakkının korunması ve ayrımcılık yasağının uygulanması için alınan adli ve/veya idari kararlar (paragraf 227, 228).

Yeterli yaşam standardı ve sosyal koruma (28. Madde)

32. Lütfen aşağıda belirtilen hususlar hakkında bilgi veriniz:

a. Mali krizin, engellilerin ve ailelerinin yeterli yaşam standardı üzerindeki etkisini izlemek ve ortadan kaldırmak için alınan tedbirler. Bu kapsamda krizin, engellilikle ilgili maliyetlerin karşılanması açısından sonuçları hakkında da bilgi verilmelidir.

b. Engelliler arasında yoksulluğu ortadan kaldırmak için alınan tedbirler ve bu tedbirler ile elde edilen sonuçlar

c. Engellilerin engel türünden, ihtiyaç duyduğu destek düzeyinden, gelir düzeyinden, cinsiyetinden, toplumsal kökeninden, etnik kökeninden, uyruğundan ya da göçmenlik, sığınmacılık ya da mültecilik statüsünden bağımsız olarak tüm engellilerin sosyal destek hizmetlerine eşit bir şekilde erişmesini sağlamak için alınan tedbirler.

d. Engellerin engel düzeylerinden bağımsız olarak toplu konut projeleri de dâhil olmak üzere konut programlarına eşit bir şekilde erişebilmesini sağlamak için alınan tedbirler

e. Engelli maaşı alan engelliler hakkında cinsiyete, yaşa, şehre, kırsal bölgeye, göçmen ve sığınmacı statüsüne göre ayrıştırılmış bilgiler.

Siyasi ve kamusal hayata katılım (29. madde)

33. Lütfen aşağıda belirtilen hususlar hakkında bilgi veriniz:

a. Engellilerin seçim süreçlerine etkili bir şekilde katılmasını, bu süreçlerin engelliler için erişilebilir ve kapsayıcı bir hâle getirilmesini sağlamak için alınan tedbirler. Bu kapsamda özellikle de engellilerin kendi seçtikleri kişisel yardımcıları ve usul güvencelerinden yararlanarak şahsen oy verme ve gizli oy verme hakkını kullanmasını sağlamak için alınan tedbirler hakkında da bilgi veriniz.

b. Taraf Devletin, görme engelli kişilerin gizlilik hakkına saygı temelinde, oy vermesini sağlamak amacıyla sivil toplum kuruluşları tarafından hazırlanan "şablonu" kullanma niyetinin bulunup bulunmadığı konusunda lütfen bilgi veriniz.

C. Özel Yükümlülükler (31-33. Maddeler)

İstatistikler ve veri toplama (31. madde)

34. Türkiye Nüfus ve Konut Araştırması/Araştırmaları bağlamında, Washington Grubu'nun engelliğe ilişkin soru kümesinin uygulanışı hakkında lütfen bilgi sağlayınız (paragraf 8). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında yer alan 17. hedef doğrultusunda, engelliler için eşitlik göstergelerinin geliştirilmesi ve kullanılması hakkında bilgi veriniz. Taraf Devletin veri toplamak ve istatistikler hazırlamak için engelli kuruluşlarıyla nasıl iştişare ettiğini de açıklayınız.

Uluslararası işbirliği (32. madde)

35. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin izlenmesi ve uygulanması için yapılan ulusal planlara engellilere/engelliliğe ilişkin hususların dâhil edilmesini sağlamak amacıyla alınan tedbirler hakkında lütfen bilgi veriniz.

Ulusal uygulama ve izleme çalışmaları (33. Madde)

36. Sözleşmenin uygulanışını izlemek amacıyla bağımsız bir mekanizmanın görevlendirilmesi ya da kurulması için atılan adımları lütfen açıklayınız. İnsan haklarının (Paris İlkeleri) korunması ve desteklenmesi için ulusal kurumların statüsüne ilişkin ilkelere uygun bir kurum oluşturulması da bu kapsamda yer almaktadır. Engellileri temsil eden kuruluşların Sözleşmenin 33 (1) ve 33 (2) maddelerinde öngörülen faaliyetlere katılımının nasıl sağlandığını da lütfen belirtiniz.